N°. 48. Donderdag 26 November 1914. 14de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Indische Begrooting 1915. — De Koloniale Tentoonstelling te Semarang. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Litteratuur-overzicht. — Mededeelingen.

Indische begrooting 1915.

VII.

Afdeelingen VI, Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel (*f* 13.2 millioen).

De voornaamste uitgaven zijn:

Kosten van het Departement	*f*	223.000
Natuurwetenschappelijke zaken	„	264.000
Toegepaste natuurwetenschappen	„	161.000
Landbouwbelangen in het algemeen	„	215.000
Inlandsche landbouw	„	439.000
Opleiding land- en tuinbouw	„	156.000
Gouvernements koffie-cultuur	„	1.224.000
Gouvernements-ondernemingen van landbouw	„	812.000
Boschwezen	„	8.135.000
Burgerlijke veeartsenijkundige dienst	„	867.000
Veeartsenijkundig onderzoek en onderwijs ...	„	106.000
Visscherii	„	62.000
Nijverheid en Handel	„	392.000

Met de leiding der natuurwetenschappelijke zaken is belast de directeur van 's lands plantentuin. Onder 's lands plantentuin zijn zooveel mogelijk samengebracht alle instellingen, die abstract natuurwetenschappelijk onderzoek beoogen.

Daartoe behooren:

De botanische tuin te Buitenzorg en de daarbij behoorende bergtuin te Tjibodas.

Het herbarium en museum voor systematische botanie te Buitenzorg.

De botanische laboratoria.

De cultuurtuin in de buitenbezittingen.

Het zoölogisch museum en laboratorium te Buitenzorg.

Het semi-permanent station voor waarnemingen over de zeefauna.

Het pharmecologisch laboratorium voor het onderzoek naar de plantenstoffen van Nederlandsch-Indië.

De volgende afdeelingen en instituten van het Departement bewegen zich op het gebied der toegepaste natuurwetenschappen.

Het agricultuur-chemisch laboratorium.

De afdeeling plantenziekten.

De afdeeling veredeling van cultuurgewassen.

De geologische afdeeling.

De microbiologische afdeeling.

De cultuurtuin.

De Gouvernements koffieproeftuin in het Malangsche.

Onder de uitgaven voor landbouwbelangen in het algemeen zijn voor het eerst opgenomen de exploitatiekosten van den zaadtuin te Buitenzorg en gelden voor de vruchtenteelt. In 1911 werd aan den selectietuin voor rijst- en tweede gewassen te Buitenzorg een zaadtuin verbonden, alwaar de in eerstgenoemden tuin goed bevonden soorten rijst en tweede gewassen in groote hoeveelheid verder worden gekweekt, opdat aan de steeds stijgende aanvragen om goed plantmateriaal zoowel van gouvernementswege als van particuliere zijde zou kunnen worden voldaan. Die tuin, die reeds moest worden uitgebreid, heeft getoond voldoende levensvatbaarheid te bezitten, zoodat jaarlijks bij de begrooting op een vast bedrag voor exploitatiekosten daarvan zal dienen te worden gerekend. De aangevraagde gelden voor de vruchtenteelt houden verband met den in den laatsten tijd zich ontwikkelenden uitvoer van vruchten van Java naar Australië, welke in 1913 reeds een waarde van ± *f* 40.000 bedroeg. Deze uitvoer maakt een krachtiger bemoeiing van regeeringswege noodig en met name is gewenscht naast de bevordering van den afzet, ook de teelt van voor uitvoer in aanmerking komende vruchten onder de bevolking, zoo door verspreiding van goed plantmateriaal uit daarvoor aangelegde kweekerijen als door het bestrijden van ziekten, te bevorderen en in nieuwe banen te leiden. Aan den met de vruchtenteelt belasten ambtenaar zal de titel van pomoloog worden verleend.

De uitgaven voor den inlandschen landbouw bestaan uit de kosten van het proefstation met selectietuin voor rijst en tweede gewassen en die van verspreiding van landbouwkennis onder de inlandsche bevolking. De inspecteur van den inlandschen landbouw fungeert als chef van het genoemde proefstation, en de inspecteur van het inlandsch landbouwonderwijs staat den Directeur van het Departement ter zijde bij zijne bemoeienissen met den voorlichtingsdienst voor den inlandschen landbouw en met het landbouwonderwijs. In de verschillende gewesten is die voorlichtingsdienst opgedragen aan landbouwleeraren en landbouwadviseurs, terwijl verder nog eenige aspirant-landbouwleeraren in dienst zijn. Voor 1915 is gerekend op uitbreiding van het aantal Europeesche landbouwleeraren met een vijftal en tot verhooging van het aantal inlandsche landbouwleeraren tot 25, tegen vermindering van het aantal landbouwadviseurs met 1. Er zullen dan zijn 39 landbouwleeraren (waaronder 25 inlandsche), 4 landbouwadviseurs en 35 aspirant-landbouwleeraren (waaronder 27 inlandsche).

Sedert 1911 zijn op verschillende plaatsen landbouwcursussen voor inlandsche kinderen geopend. In 1914 is het aantal gouvernementsinrichtingen van 2 op 4 gebracht. In 1915 zullen nog 4 zoodanige scholen worden opgericht. Voor tegemoetkoming voor oprichting en eerste inrichting van 10 particuliere landbouwscholen, waarvan 4 in de buitenbezittingen, is op de begrooting voor 1915 een bedrag van *f* 48000 uitgetrokken.

Onder het bedrag van *f* 156.000 voor opleiding voor land- en tuinbouw is begrepen eene som van *f* 20.000, welke aan het Rijk verschuldigd is als bijdrage in de kosten van de Rijks hoogere land-, tuin- en boschbouwschool te Wageningen.

In Indië zijn twee opleidingsscholen, t.w. de middelbare landbouwschool en de cultuurschool.

In 1913 is de sedert 1903 te Buitenzorg bestaande landbouwschool opgeheven en vervangen door een middelbare landbouwschool. Deze is toegankelijk voor jongelieden van elken landaard en verstrekt opleiding in landbouwkundige en boschbouwkundige richting en voor den dienst van het credietwezen. De cultuurschool die in het begin van dit jaar naar Soekaboemi is overgebracht, leidt jongelieden van elken landaard op voor de lagere betrekkingen bij den bosch- of landbouw.

Van de op hoog gezag ingevoerde cultures bestaat alleen nog de Gouvernements koffie-cultuur. Het gebied van die gedwongen cultuur is in den loop der jaren zeer ingekrompen. Na hare intrekking in Sumatra's Westkust en Tapanoeli (1908) is zij beperkt tot eenige streken van Java. Blijkens de Troonrede van 1912 ligt het in de bedoeling haar ook aldaar binnenkort op te heffen, zoodat spoedig ook het laatste restje van het cultuurstelsel zal verdwenen zijn.

Voor 1915 wordt nog gerekend op een inkoop van 50000 pikols koffie. Hiervan zullen te Batavia 15000 pikols worden verkocht, terwijl voor den verkoop in Nederland in 1915 op 35000 pikols gerekend wordt. Geraamd is, dat in 1915 de ontvangsten van de koffie de uitgaven ter zake met *f* 1.25 millioen zullen overtreffen.

De in vrijen arbeid gedreven Gouvernements-ondernemingen van landbouw zijn:

1. De Gouvernements kinaonderneming met daaraan verbonden proefstation in de Preanger-Regentschappen.

2. De Gouvernements-getah-pertja-onderneming te Tjipetir (Preanger Regentschappen). Tot deze werd besloten doordien de inlandsche wijze van productwinning leidt tot den ondergang van de in Indië in het wild groeiende getah-pertja levende boomen, waardoor het voortbestaan der onderzeesche kabels, voor welke de getah-pertja een onmisbaar product is, in ernstig gevaar gebracht werd.

3. De Gouvernements caoutchouc-onderneming te Langsa (Atjeh). Deze werd opgericht eensdeels om de belangrijke voordeelen, die hiervan zouden kunnen worden getrokken, anderdeels om den particulieren landbouw tot voorbeeld te strekken.

B o s c h w e z e n. Alle bosschen in de gouvernementslanden van Java en Madoera, die niet bij verkoop of anderszins aan particulieren zijn afgestaan, zijn Gouvernements eigendom. De bosschen worden onderscheiden in djati- en wildhoutbosschen. De djatibosschen zijn bestemd om geleidelijk definitief te worden ingericht. De definitief ingerichte djatibosschen worden afgescheiden van de boschdistricten, waarin Java en Madoera verdeeld is, en afzonderlijk als houtvesterij beheerd. De wildhout bosschen worden onderscheiden in: instand te houden en niet in stand te houden bosschen. Zij worden instandgehouden om klimatologische en hydrologische redenen of ter exploitatie ten behoeve van de plaatselijke industrie of voor andere doeleinden ten algemeenen nutte. Behalve de houtvesterijen zijn van de boschdistricten afgescheiden de caoutchouc-ondernemingen van het Boschwezen (11) en het in 1913 te Buitenzorg opgerichte proefstation voor het Boschwezen. De exploitatie van de houtvesterijen en de caoutchouc-ondernemingen geschiedt in eigen beheer, die van de voorloopig ingerichte djatibosschen en van de in stand te houden wildhoutbosschen hetzij in eigen beheer dan wel door tusschenkomst van aannemers.

In de buitenbezittingen is de dienst van het Boschwezen nog beperkt tot de instandhouding van de bosschen in het algemeen belang.

De rechtstreeksche leiding van het Boschwezen is opgedragen aan een hoofdinspecteur, aan wien een groot personeel ondergeschikt is.

B u r g e r l i j k e v e e a r t s e n i j k u n d i g e d i e n s t. Aan het hoofd van den dienst staat een inspecteur. Gerekend is op de bezoldiging van 44 Europeesche en 35 inlandsche veeartsen. Laatstgenoemden ontvangen hunne opleiding aan de Inlandsche veeartsenijschool te Buitenzorg. Een laboratorium voor veeartsenijkundig onderzoek is aan het Departement verbonden.

N ij v e r h e i d e n H a n d e l. Sedert 1911 is aan het Departement een afdeeling Nijverheid en Handel toegevoegd. Onder deze afdeeling ressorteeren het museum en informatiebureau voor technische botania en het handelslaboratorium.

Gelden zijn aangevraagd voor de indienststelling van

een inspecteur voor het ambachts- en nijverheids-onderwijs voor inlanders. Op de drie hoofdplaatsen van Java zijn ambachtsscholen voor inlanders gevestigd. In het vorige jaar is besloten daarenboven in de centra van inlandsche nijverheid ambachtsscholen op zeer bescheiden voet op te richten. In dit jaar zijn 3 dusdanige scholen geopend. In de bedoeling ligt het in 1915 wederom 3 te openen.

R. ZUYDERHOFF.

De Koloniale Tentoonstelling te Semarang.

—

De vertegenwoordiger van het Nederlandsch Comité bij de opening van de Semarangsche tentoonstelling deelde ons mede, dat de inzending van de Vereeniging „Oost en West" in goede orde te Semarang is aangekomen. Dank zij zijne zeer gewaardeerde hulp, is zij geheel overeenkomstig onze wenschen geplaatst, zoo voordeelig als in verband met de beschikbare middelen en ruimte mogelijk was.

Wat de tentoonstelling betreft, mochten wij eenige gegevens ontvangen, welke hieronder den belangstellenden lezer worden medegedeeld:

In de eerste dagen van Augustus was de tentoonstelling nagenoeg gereed en gaf zij reeds een uitnemenden aanblik, toen de groote Europeesche oorlog uitbrak, welke natuurlijk ook voor de tentoonstelling een ontzaglijken slag beteekende. Werd een oogenblik overwogen, den openingsdatum van de tentoonstelling, tengevolge van den oorlogstoestand uit te stellen, verschillende besprekingen en het overleg met de vertegenwoordigers der exposanten, leidden er toe, dat toch tot de opening werd overgegaan, zij het ook één week nà den vastgestelden datum en wel op 20 Augustus j.l. Had aanvankelijk de Gouverneur-Generaal zijne tegenwoordigheid toegezegd en was daarbij op een zeer feestelijke ontvangst gerekend, thans bleek de Landvoogd door ambtsbezigheden te Batavia gebonden en had de opening in grooten eenvoud plaats, waarbij de heer Lovink, Directeur van Landbouw, als vertegenwoordiger van Zijne Excellentie aanwezig was. De Resident van Semarang, de heer P. J. J. Kern, bepaalde zich, als kortelings ingevallen voorzitter van het bestuur, tot een welkomstgroet en verzocht den ondervoorzitter, den heer Hartman, de openingsrede namens het bestuur uit te spreken. *) Na den heer Hartman sprak de heer Lovink om het bestuur geluk te wenschen met het schitterend resultaat van zijn pogen.

De belangstelling was in de eerste dagen groot, ook onder de Inlandsche bevolking en de tentoonstelling beloofde toen een succes te worden en te blijven, niettegenstaande den oorlog. Weliswaar zal deze op het buitenlandsch bezoek invloed hebben, maar het binnenlandsch bezoek zal daardoor geen wijziging ondervinden.

De tentoonstelling zelve maakt een uitnemenden indruk. De verschillende gebouwen zijn ruim en breed opgezet, terwijl de bebouwing van het terrein volkomen geslaagd mag heeten. Zij is te verdeelen in zes afdeelingen: Koloniaal beheer, land- en tuinbouw, inheemsche nijverheid, buitenlandsche nijverheid, handel en verkeer.

Men vindt er de navolgende gebouwen:

De voor de buitenlandsche nijverheid bestemde machinehal, waarin echter niet de machinerieën voor de suikerindustrie zijn ondergebracht, waarvoor een afzonderlijk „suikerpaleis" is gebouwd;

het gebouw voor de inheemsche nijverheid, waarin alle belangrijke industrieën van de koloniën vertegenwoordigd zijn, als: tegelfabrieken; houtaankap-, petroleum- en beton-maatschappijen; mineraal-water, cement-, sigarenen sigaretten-fabrieken; boekdrukkerijen, koffiebranderijen, de Bandongsche kinine-fabriek en voorts enkele kleinere industrieën;

het gebouw voor het verkeerswezen, waarin spoor en tram zijn ondergebracht en waarin vooral de automobielfabrieken de wonderen der techniek toonen;

twee gebouwen voor den handel; het eene voor de firma's, die reeds op Java en andere eilanden zijn geïntroduceerd; het andere voor de firma's, die daar bij deze gelegenheid geïntroduceerd willen worden;

het feestgebouw, waarin bij afwisseling operette-, tooneel- en cabaretvoorstellingen worden gegeven en waaraan een restaurant is verbonden;

het reeds genoemde paleis voor de suiker-industrie;

het paviljoen van de Koloniale Regeering, waarin de met groote zorg voorbereide Gouvernements-inzending is ondergebracht, bestaande uit zes groepen: Binnenlandsch bestuur, onderwijs en eeredienst, financiën, justitie, oorlog en marine;

de paviljoens van de Ned. Indische- en Staatsspoorwegmaatschappijen;

de paviljoens van de „Gewestelijke inzendingen", waarbij nagenoeg alle residentiën en gewesten in afzonderlijke paviljoens, vertegenwoordigd zijn;

het Japansche paviljoen;

het Chineesche paviljoen;

het paviljoen „de Vrouw";

het zoogenaamd Nederlandsche paviljoen.

Onder de inzendingen munten in het bijzonder uit: die van de suiker-industrie, waar o.a. het model van de suikerfabriek „Poerworedjo", door de zorgen van het Nederlandsche comité naar Semarang gezonden, wordt tentoongesteld; die van het Indische Gouvernement, welke een uitnemenden indruk geeft van de regeeringszorgen op verschillend gebied, en de „Gewestelijke inzendingen." Deze Gewestelijke inzendingen zijn als de clou van de tentoonstelling te beschouwen; en de zoo verschillende woningen van Atjeh, Sumatra's Oost- en Westkust, Djocjakarta, Solo, de verschillende deelen van Borneo, Tapanoeli, Celebes, Bali en Lombok en andere gewesten en residenties, geven een geheel van den Indischen Archipel te zien, dat bijzonder aantrekkelijk is. In deze woningen zijn de voortbrengselen van de streken ondergebracht, welke producten voor een deel ten verkoop aangeboden worden en door een goede indeeling slechts zeer zelden een herhaling vertoonen van wat in het gebouw der speciale Inlandsche nijverheid te zien valt. Onmiddellijk aansluitend aan deze Inlandsche afdeeling is het Solosch theater, waarin zang- en dansuitvoeringen en voorstellingen van de wajang worden gegeven, terwijl ook een Solosch restaurant aanwezig is. Bij deze afdeeling sluit zich aan het gebouw, waarin het reeds in April j.l. te Rotterdam tentoongestelde diorama van Midden-Java, aangeboden door de N. I. S., ter bezichtiging is opgesteld en het paviljoen, waarin S. S. en N. I. S. een uitnemend, ook met grafieken toegelicht beeld van het Spoorwegwezen op Java en Sumatra te zien geven. Verder trekken zeer de aandacht het paviljoen van „de Vrouw", in zekeren zin een vervolg op de Amsterdamsche tentoonstelling „de Vrouw 1813—1913" en — in het zoogenaamd Nederlandsche paviljoen — de inzending van „E.N.T.O.S. 1913", welke een beeld van de Nederlandsche koopvaardijvloot in miniatuur geeft, zoo ook de collectieve inzending op het gebied van onderwijs, speciaal betreffende de koloniën, welke menigen bezoeker de opmerking ontlokte: niet te weten, dat toch werkelijk aan dit onderwijs zooveel aandacht werd geschonken.

Onder de inzenders buiten de koloniën staat Nederland vooraan; niet minder dan 70 pCt. der inzendingen zijn van Nederlandsche of Nederlandsch-Indische firma's van Nederlandsche origine. De Duitsche inzendingen zijn niet talrijk en ook de Engelsche zijn niet van overwegende beteekenis. Japan en China zijn de buitenlandsche mogendheden, die goed vertegenwoordigd worden in eigen gebouwen, doch deze — in vrij oorspronkelijken stijl opgetrokken en daardoor de aandacht trekken — zijn ten slotte niet meer dan groote bazars, waarin — speciaal geldt dit ten opzichte van China — de artikelen van het land zeker niet alle eerste klas zijn vertegenwoordigd. Uit Australië, dat als Bondstaat niet uitkomt, is echter door de verschillende landen een collectieve inzending bijeengebracht, die in alle opzichten gezien mag worden en die, in het bijzonder wat aangaat de rangschikking, een zeer eigenaardigen en karakteristieken indruk maakt.

Een afzonderlijk Nederlandsch paviljoen, waarin alles uit Nederland afkomstig, bijeengebracht had kunnen worden, is er — jammer genoeg — niet. Wel is er een zoogenaamd Nederlandsch paviljoen, doch dit bevat slechts inzendingen op sociaal en ethisch gebied (w.o. ook de onze), is bovendien ongunstig geplaatst, op het hoogste punt van het terrein. De expositie van moderne Nederlandsche kunst is daarbij in een afzonderlijke ruimte van een der andere gebouwen ondergebracht.

Voor de amusementen is zooveel mogelijk gezorgd. Behalve het reeds genoemde Solosche theater met bijbehooren, is er het feestgebouw, waarin verschillende muziekensembles, de tooneelgezelschappen van Verkade en Louis de Vries, benevens het operette-gezelschap van het Rembrandt-theater te Amsterdam afwisselend uitvoeringen gegeven hebbena Het voornemen om een geheel op modernen leest geschoeid Lunapark in te richten, moest, om de hooge kosten, door het bestuur worden opgegeven, waarna voor de inrichting een contract werd gesloten met een Amerikaan, die eenige goedkoope en verouderde spullen heeft doen overkomen en alzoo het Lunapark heeft gemaakt tot een kermis uit een provinciestadje van 20 jaar geleden, hetwelk voor het Europeesche publiek weinig aantrekkelijks heeft, maar zeer in den smaak valt bij de Inlanders. Slechts één gebouw maakt hierop een uitzondering en wel de ruime tent, waarin groepen uit verschillende deelen van den Archipel karakteristieke dansen en spelen te zien geven. Er is ook een sportterrein ingericht, bloemenfeesten en wedstrijden op elk gebied staan op het programma.

G.

*) Van deze Rede, waarvan wij in dank een afschrift ontvingen, volgt hierachter een uittreksel. Red.-Comm.

REDE,

uitgesproken bij de opening der Tentoonstelling te Semarang op 20 Augustus 1914, door den Heer Mr. H. W. Hartman, Onder-Voorzitter van het Hoofdbestuur der Tentoonstelling.

Dames en Heeren,

Onze voorzitter heeft gemeend, zich bij deze plechtige gelegenheid te moeten bepalen tot een welkomstwoord aan onzen Eerevoorzitter en aan u allen, hier aanwezig, gericht.

Waar hij eerst eenige maanden geleden zijn voorzitterschap aanvaardde, en dus de wording dezer tentoonstelling niet in al haar fazon heeft kunnen meemaken, noodigde hij liever mij, die er wel van den aanvang af bij was, uit, om U in korte trekken een terugblik te geven op het ontstaan dezer onderneming, haar bedoeling en haar uitwerking.

Ik voldoe daaraan gaarne.

Het is vandaag ruim twee jaar en zeven maanden geleden, dat op 13 Januari 1912 in de groote zaal der sociëteit eene vergadering werd gehouden onder voorzitterschap van onzen toenmaligen resident De Vogel, waar 52 daartoe uitgenoodigde ingezetenen van Semarang besloten tot de oprichting onzer vereeniging, teneinde in 1913, als waardige inleiding der eeuwfeesten, eene algemeene tentoonstelling te houden.

Die oprichting maakte destijds maar weinig enthousiasme gaande, zelfs bij hen, die ter vergadering aanwezig waren. Menigeen keerde naar huis terug, zijn uitgebracht votum overpeinzende met het gevoel, dat hij in zijn jeugd wel eens gehad had, als hij een dolle streek had uitgehaald, waarvan de gevolgen niet waren te overzien. De ernstige zakenmannen schudden onheilspellend het wijze hoofd. Zij wisten, wat er te Semarang te koop was! En dat was inderdaad veel: Suiker, rijst en coprah genoeg, maar de stof, waaruit men wereldtentoonstellingen samenstelt, zeiden zij, was hier ter stede nu eenmaal niet voorradig.

En de pers op Java, met uitzondering dan van de onze, was te wellevend, om die vroede mannen tegen te spreken en maakte zich zelfs meer bepaaldelijk, zij het ook om der waarheid wille, tot verstolkster van dergelijke gevoelens. Men kan dan ook niet zeggen, dat te midden van dat alles de eerste schreden van ons jonge wicht, de pas opgerichte vereeniging, op zijn levenspad gericht, zooals dat bij eerste schreden zoo aangenaam is, begunstigd werden door de bemoedigende blikken van het overig belangstellend Java.

Toch, al was m e n niet geestdriftig gestemd, de oprichting der vereeniging vond haar oorsprong louter in het enthousiasme en in het geloof in haar welslagen van één man, die het plan voor 't eerst geopperd had, van S i m o n T h o m a s.

In het eind van 1911 was hij te Soerabaja geweest, om de kleine tentoonstelling te zien, die daar kort na de vezeltentoonstelling werd gehouden. En teruggekomen alhier, gaf hij aan een beperkt aantal vrienden en kennissen zijn denkbeeld in overweging, om juist in Semarang en juist omdat Semarang niet den roep had, voor zoo iets geschikt te zijn, op veel grooter schaal te ondernemen, wat in Soerabaja op kleine schaal met slechts betrekkelijk succes had plaats gehad. Dat zou, zei hij, aan Semarang eens en voor al den stoot geven in de richting, waarnaar haar kompas reeds lang den weg aangaf, doch waarvoor tot op dat oogenblik het terrein nog niet geeffend leek.

Hij sprak niet voor doovemans ooren, en spoedig daarna besloten, behalve Simon Thomas, de heeren de C o c k B u n i n g, K u i p e r, B u u r m a n, T i l l e m a, d e J o n g h, S t o k v i s en i k z e l f in beginsel, om tot de oprichting der tentoonstelling over te gaan, indien ook ons hoofd van Gewestelijk Bestuur zich met het plan vereenigen kon.

Bij den resident de Vogel vond ons voornemen dadelijk instemming. In 't allerlaatst van 1911 vergaderde men in klein comité. Den 5den Januari werd een circulaire aan tal van burgers gezonden met een opwekkend woord, om den 13den bijeen te komen. En het behoeft geen verwondering te wekken, dat op de oprichtingsvergadering, waar het eerste bestuur der tentoonstelling gekozen werd, Simon Thomas zelf onder de mannen behoorde, in wien men vertrouwen stelde. Hij aanvaardde het secretariaat en toog vol ijver aan het werk. Zijn aanpakken was des te sympathieker, omdat er durf in zat, met zijn arbeid een gebied te betreden, dat nog geheel vreemd was voor hem en voor ons allen.

Dat eerste bestuur bestond behalve uit Simon Thomas, den resident de Vogel als voorzitter en den tegenwoordigen vice-president, uit de heeren Mr. K l e i n, v a n H o u t e n, B e u k e m a t o e W a t e r, als directeur-generaal, B u u r m a n, B a l l i n g a l en S w a v i n g.

Wij hadden het voorrecht, om onzen landvoogd zelf het hem aangeboden beschermheerschap te zien aanvaarden, de directeur van Landbouw, Handel en Nijverheid werd onze eere-voorzitter en tal van hooggeplaatste en invloedrijke personen lieten zich hunne benoeming tot eerelid der vereeniging welgevallen.

Intusschen, hoe verblijdend een en ander ook was, in menig opzicht was de wind, waaronder wij van wal staken, niet gunstig.

Bij de keuze onder sectie besturen, bleek het al dadelijk moeilijk, alle plaatsen goed te bezetten. De stemming der sceptische zakenmenschen begon haar invloed te doen gelden.

En ik ben er van overtuigd, dat het met de geldelijke steun van particuliere zijde, waarop wij a l l e s gebouwd hadden, in die omstandigheden zeker niet was meegeloopen, indien wij niet het geluk hadden gehad, dadelijk reeds vóór of even na de oprichtingsvergadering van enkele lichamen toezeggingen te verkrijgen, die de anderen noopten, om niet achter te blijven.

Het waren de Nederlandsche Handelmaatschappij, de heeren Mac Neill en Co. en de Handelmaatschappij Kian Gwan, die dadelijk op éénzelfden dag ieder voor ƒ10000 teekenden. Ook de Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij had van den beginne af steun toegezegd en werd ten slotte met ƒ 20.000.— onze grootste particuliere inteekenaar. Maar andere lichamen bleven na zulke voorbeelden niet achter. Ik herinner slechts aan de belangrijke bijdragen van de Internationale Crediet- en Handelsvereeniging Rotterdam, de Koninklijke Mij. tot Exploitatie van Petroleumbronnen, de Cultuur Mij. der Vorstenlanden, de Koninklijke Paketvaart Mij., de Bataafsche Petroleum Mij., het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten, e.a.

De particuliere bijdragen naderden ten slotte de twee en een halve ton, een steun, die boven onze verwachting hoog was.

De regeering begon aanvankelijk met ƒ 30.000, en stond ons een aandeel toe in een der jaarlijksche groote geldloterijen.

Doch de tegenslagen bleven niet uit. Het werk was nieuw, onze handen stonden er niet naar. Onze rederijkerstalenten kwamen op de vergaderingen van het uitvoerend comité vrij wat beter tot hun recht dan onze bekwaamheden tot handelen en beslissen. De rijstebreiberg stond nog in een nevelige toekomst en zag er van alle kanten eender uit, wij wisten niet, waar te beginnen.

Wel hadden wij het geluk, de beschikking te erlangen over een prachtig terrein, hetzelfde, waarop thans dit feestgebouw is verrezen, en dat ons door den eigenaar, den majoor Oei Tiong Ham, zonder vergoeding voor het doel werd afgestaan.

Maar nadat wij eenige maanden aan het werk waren, werd het hoe langer hoe duidelijker, dat er geen sprake van kon zijn, dat wij in 1913 zouden kunnen openen. Het groote werk vorderde veel langer tijd. Het streelend vooruitzicht, dat ons werk zou samenvallen met een nationale herdenking, ontviel ons. De tentoonstelling werd uitgesteld tot 1914.

Dit besluit werd verstandig genoemd; het was het ook. Helaas noemden velen het alleen zoo, omdat zij in uitstel afstel zagen.

Ook met de samenstelling van het voor ons zoo hoogst noodige Nederlandsche Comité vlotte het niet. Pogingen van hieruit aangewend, faalden. In het najaar van 1912, toen ik tijdelijk in Europa vertoefde, gewerd mij van hieruit het verzoek, om als gedelegeerde in Nederland op te treden en te zorgen voor de tot standkoming van een comité aldaar. Wij gevoelden dagelijks het gemis van zulk een lichaam. Behalve toch de organisatie van Nederlandsche en andere Europeesche inzendingen, zoude het ons vermoedelijk aan Nederlandsche financieele bijdragen kunnen helpen.

Aanvankelijk bleek het mij moeilijk om iemand te vinden, die als President er zich voor wilde spannen. Iedereen wou lid worden.

Maar ten slotte gelukte het niemand minder dan den President der Nederlandsche Handelmaatschappij, den heer van Aalst, bereid te vinden, om het presidium te aanvaarden.

De oud Gouverneur-Generaal van Heutsz werd vice-voorzitter en tal van zeer invloedrijke mannen traden als leden toe. Onder hen bevond zich ook de tegenwoordige Minister van Koloniën, onze gewezen stadgenoot, Mr. Pleyte.

Aan dit Comité hebben wij veel te danken.

Den grootsten steun ondervonden wij van het Nederlandsch comité op financieel gebied.

Want ons geldgebrek werd gaandeweg hoe langer hoe nijpender. De plannen namen steeds toe, de kosten vielen tegen.

Er is dan ook bijna niemand te bedenken, die meer aan het aardsche slijk gaat hechten, dan het bestuur eener tentoonstelling.

Twee dingen werkten echter ten goede: de aandrang, uitgeoefend door den heer van Aalst en de benoeming tot minister van Koloniën van Mr. Pleyte, die de lange jaren, hier ter stede als advocaat doorgebracht, nog niet vergeten was, en zijn nog immer levendige liefde voor deze stad tot ons heil wist aan te wenden.

Doch ook uit andere richting wachtte ons nog meer steun.

Nog vóórdat de Regeeringshulp kwam, had de majoor Oei Tiong Ham ons reeds een renteloos crediet van tweemaal honderd duizend gulden geopend.

En last, not least was de directeur van onderwijs en eeredienst hulpvaardig genoeg, door ons vergunning te verleenen voor onze tentoonstellingsloterij tot een zeer aanzienlijk bedrag, door welk besluit Z.H.E.G. eenerzijds ons een onschatbaren steun verleende en anderzijds ook het nut, dat voor den lande uit onze onderneming voortspruit, niet onaanzienlijk vermeerderde, indien men althans in aanmerking neemt, dat aan belasting en zegelgelden door deze loterij alleen de som van ƒ 80.000 in 's lands schatkist vloeit!

Middelerwijl hadden wij reeds lang met andere tegenspoeden te kampen gehad.

Simon Thomas, onze secretaris en Beukema toe Water, onze directeur-generaal, hadden reeds vrij spoedig na de oprichting der vereeniging moeten bedanken voor hun zetel in ons hoofdbestuur, eerstgenoemde niet dan wegens overplaatsing.

Zij werden opgevolgd door de heeren van Heel en Hioolen.

Wat de tentoonstelling aan dit tweemanschap te danken heeft, is moeilijk onder woorden te brengen. Ik meen het 't best uit te drukken, waneer ik zeg, dat zonder hen de zaak vermoedelijk nooit tot een goed einde gebracht zou zijn.

Niet alleen hun onverdroten ijver en werkzaamheid valt hier te prijzen, maar bovendien en voornamelijk de moreele drang, die van hen uitging, het onwankelbaar vertrouwen zelfs in de hachelijkste tijden, dat de onder-

neming slagen kon en zou, dat er steeds weer uitkomst te verwachten was.

In het eind van 1913 trad tot ons leedwezen onze voorzitter, de resident de Vogel, af, die met zooveel besef van het belang dezer onderneming haar geruimen tijd krachtig had geleid. Geen wonder, dat de resident Kern, die immers reeds tot de oprichters behoord had, bereid gevonden werd, zijn plaats in te nemen. Tegenover den resident de Vogel konden wij onze dankbaarheid niet beter aan den dag leggen, dan door hem te benoemen tot Eere-Voorzitter der Vereeniging naast den heer Lovink.

Intusschen begon het vroeger zoo eenzame sawahcomplex, dat tot tentoonstellingsterrein was herschapen, allengs meer de aandacht te trekken.

Wel herinner ik mij, dat m e n in Januari van dit jaar nog twijfelde, en vond, dat er niets verrees op het terrein. Er stonden dan ook nog maar wat ijzeren geraamten.

Maar dat was heel veel, en het publiek gaf zich daar eigenlijk pas rekenschap van, toen de helft weder was ingestort door een heftigen storm.

Wie schetst de ontsteltenis van onzen secretaris, toen hij op een morgen aan zijn ontbijt, van zijn mandoer, doodkalm, vernam: „Toewan, t e n t o o n s t e l l i n g s o e d a h d j a t o h !"

Ook deze ramp is gelukkig hersteld. Maar wij hebben er toch, wat den voorradigen tijd betrof, een gevoeligen slag door gekregen.

Thans, nu de gebouwen en de terreinaanleg klaar zijn, en door U allen bewonderd kunnen worden, verdient ook de oorspronkelijke ontwerper, de heer Maclaine Pont, zeker de uiting onzer dankbaarheid. Het geheel heeft een schitterend aanzien.

Maar veel is er ook naar de inzichten van den heer Buurman gewijzigd, zoodat hij feitelijk wel een tweede, een nieuwe ontwerper van alles genoemd moet worden.

Maar in 't bijzonder dient hier van deze plaats met dankbaarheid erkend te worden de steun, dien wij in zoo menig opzicht van Chineesche zijde gehad hebben. Het vertrouwen, dat zij in onze onderneming steeds door getoond hebben, en dat blijkt niet geheel misplaatst te zijn, is voor menigeen, die altijd twijfelmoedig afbrak, zeer beschamend.

En de belangstelling van het publiek zal voor de exposanten een aanmoediging zijn.

Het is voor ons allen in deze dagen noodig, om niettegenstaande onze aandacht telkens naar het oorlogsterrein getrokken wordt, te blijven beseffen, dat het leven doorgaat en wij er een taak in te vervullen hebben.

Te midden van rampen behooren wij onze bezinning niet te verliezen. Zij zijn zoo licht in staat, om aan hernieuwd cynisme en scepticisme voedsel te geven.

En daartegen behooren wij in onze politiek en maatschappelijk leven te waken.

Het belang dezer tentoonstelling voor onze kolonie mag te midden der internationale gebeurtenissen dan ook niet worden weggevaagd.

De herinnering aan 1813 ligt nu weder een jaar achter ons. Heel de natie vierde toen feest. Het heden, dat als herdenkingsjaar voor onze kolonie eigenlijk van nog veel meer gewicht is, gaat vermoedelijk elders in stilte voorbij.

Toch is het jaar 1814, vooral ook in de laatste dagen, de herdenking ten volle waard. Het is het jaar van het Londensch tractaat, waarbij Engeland, grootmoedig genoeg, ons de veroverde koloniën en bezittingen in A.ië bijna alle teruggaf.

Wij dankten helaas die teruggaaf niet aan onze toenmalige uitwendige of inwendige kracht. Het was de hoop der mogendheden, dat wij de grootheid van ons nationaal verleden indachtig zouden zijn, die in die dagen het vertrouwen in ons wettigde.

Wellicht waren onze voorvaderen na 1814 bezwaard door den jarenlange zwakte en desorganisatie, en bedoelden zij beter dan zij vermochten. Maar zeker is het, dat zij geen reden hadden, om prat te gaan op wat zij in de jaren na 1814 tot stand brachten.

Nog in 1837 schreef Thorbecke over ons, Hollanders: „Wij zien meer terug dan vooruit, wij schatten soms overdreven, wat vroeger gedaan is, wat zijn tijd gehad heeft, in plaats te bouwen voor de toekomst". En, zegt hij „het is tijd, dat wij onze vaderen niet alleen voor ons laten spreken; dat wij in de nieuwe wereld onze plaats innemen"

De vraag, of w ij thans het recht hebben, om door de opening dezer tentoonstelling met voldoening een terugblik op de afgeloopen eeuw te werpen hangt in de eerste plaats ervan af, of wij in later jaren gedaan hebben, waarvoor Thorbecke in 1837 den tijd reeds aangebroken achtte.

In menig opzicht zeker zijn wij ook nu nog tekort geschoten. Maar het daghet toch in het Oosten. „De kolonie is in de laatste tien jaren een phase van ongewonen bloei ingetreden" heette het in het begin van 1912 reeds in de eerste mededeelingen onzer vereeniging.

Het boek van Colijn bevestigt het in menig opzicht en professor Van Vollenhoven verkondigt het in zijn brochure „de eendracht van het land" over de daken!

En wijzelf, wij voelen er ons ondanks alles van verzekerd, dat in Indië kracht en zelfbewustheid in de plaats van oude sleur treden en dat hier meer en meer het menschen en geestenmatriaal voorradig wordt, om een nationale roeping te kunnen vervullen.

Die roeping kan geen andere zijn, dan dat Indië met kracht en kennis zichzelf wordt. En daarom vooral ook heeft deze tentoonstelling recht van bestaan, omdat zij in dat algemeene kader past, en naar de kracht van haar vermogens mede helpt getuigen van den zelfstandigen durf en ondernemingsgeest der kolonie in haar geheel, van de richting, waarin haar banen geleid worden, opdat ook het buitenland erkenne, dat Nederland zijn kolonie goed bestiert en er het goede mee voorheeft.

Dat zij zoo!

Ik heb gezegd.

Uit de O. I. Mail.

Cholera-rapport.

Dit rapport, 13 Oct. te Batavia uitgebracht, luidt:

Bijgekomen zieken één Europeaan en vijf en twintig Oosterlingen.

In behandeling waren nog negen Europeanen en zes en zestig Oosterlingen. Overleden drie en twintig Oosterlingen, zoodat thans nog in behandeling zijn negen Europeanen en vijf en zestig Oosterlingen.

Gul Ned.-Indië.

Allerwege worden aldoor in N.-I. gelden ingezameld om de oorlogs-noodlijdenden in Europa te helpen. Zoo lezen wij o.a., dat te Soerabaja door de Arabieren en Bengaleezen een vergadering werd belegd, waarop besloten werd steun te verleenen.

Eerstgenoemde natie teekende voor *f* 10.000, de Bengaleezen voor *f* 2125.

Terzelfder plaatse werd door een aantal artisten, onder leiding van Paul de Groot, ten bate van het Belgische Roode Kruis de operette „Oud Heidelberg" opgevoerd.

De schouwburg was tjokvol en het succes zeer groot. De recette bedroeg *f* 1925.

Te Solo circuleeren lijsten, met het doel een aanzienlijke maandelijksche toezegging bijeen te brengen voor de noodlijdenden in Nederland.

De overval op het eiland Lomblen.

De correspondent van het „Soer. Hbld." te Koepang schrijft d.d. 1 Oct.:

Dat onze residentie nog altijd tot een der minst gepacificeerde behoort, wordt weer bewezen door hetgeen eenige dagen geleden (25 Sept.) op het eiland Lomblen is gebeurd. Dit eiland behoort tot de kleinere eilanden ten oosten van Flores en wordt bewoond door een volkje, dat nog steeds niet wil berusten in het bestuur der „Compenie." Reeds geruimen tijd bevinden er zich drie groepen soldaten onder bevel van een kapitein en twee luitenants.

De belasting is in deze streken voortdurend de steen des aanstoots. Zij vormde waarschijnlijk ook de aanleiding tot dezen overval.

Een Europeesche sergeant met vijftien man en eenige dwangarbeiders keerden terug van een kampong in het binnenland, waar de belasting was geind, die behoorlijk was binnengekomen.

Plotseling werden zij overvallen door een groote bende met speren gewapende inlanders. Een der eersten, die viel, was de Europeesche sergeant. Hij werd wreed verminkt.

Verder sneuvelde nog een der manschappen en werden er zeven meer of minder zwaar gewond. De overblijvenden, zes in getal — één wordt vermist — hielden zich kranig.

Zij namen alle gewonden mee, — de dooden moesten achtergelaten worden — en bereikten zoo na een vermoeienden tocht van drie dagen zonder voedsel, de noordkust van het eiland. Zelfs de belastingpenningen waren niet achtergelaten. Een woord van hulde komt dezen Javaantjes daarvoor zeker wel toe!

Ook de dwangarbeiders moeten zich flink hebben gehouden.

Terwijl zij zich aan de kust bevonden, passeerde juist de Gouvernementsstoomer „Pelikaan". Zij wisten de aandacht te trekken en de boot pikte hen op en bracht de gewonden naar Koepang. Zoodra de overste alhier van een en ander op de hoogte was, scheepte hij zich onmiddellijk in om een onderzoek ter plaatse in te stellen. Thans bevinden er zich vijf brigades, vooral ook voor machtsvertoon.

Het verzet op Celebes.

De Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden seinde 10 Oct. j.l. naar Batavia.

Op bericht kwaadwilligen zich versterkt hadden in benteng Paladang, waarvoor patr. gewapende politie terugtrok op Mamasa, bij gerucht dat ook bendehoofd Daeng Matahoe van boven Balanipa in aantocht was met overmacht, gingen vijf dezer assistent-resident Mandar en gezagh. Polewali daarheen met twee groepen militairen, gezonden van Madjene en Makasser en gewapende politie, terwijl ook een brigade militairen uit Mamoedjoe oprukte, ontvang nu fonogram vermoedelijk acht dezer uit terrein verzonden: heden had gezamenlijke actie plaats door beide brigades onder commando ond. luit. Kramer, benteng bleek voorloopig te sterk voor bestorming, bij pogingen doorbreking versperringen sneuvelden Europ. sergeant Lagendijk, Eurp. fus. Terburg, gewond Inl. fus. Nodikromo, licht gewond door steenworp ond. luit. Kramer voorloopig wordt benteng ingesloten, brigade Mamoedjoe nog niet aangekomen. Kramer zal mil. comdt. versterking verzoeken.

Aanslagen in Atjeh.

Men schrijft d.d. 28 Sept. aan de „Nw. Soer. Ct." uit Koetaradja:

In de afgeloopen week hebben zich twee treffende gebeurtenissen bij het personeel van Atjehtram afgespeeld, welke hier diep medelijden met de achterblijvenden hebben gewekt. De treincontroleur Cardinaal werd op het stationsemplacement te Samalangan door een Atjeher aangevallen, hem werden met een rentjong zes steken toegebracht, welke verwondingen zijn dood ten gevolge hadden.

Omtrent de oorzaak van dezen moord is, voor zoover we konden te weten komen, niets bekend. De heer Cardinaal, die als sergeant-staftamboer was gepensionneerd, stond bekend als een bezadigd man, die goed met Atjehers kon omgaan, zoodat dit geval moeilijk zal zijn toe te schrijven aan ruw en ontactvol optreden tegenover de Atjehsche reizigers.

Het tweede ongeval trof den onderopzichter bij de Atjehtram G. B. Krijgsman en een baankoelie. In de buurt van Idi op baaninspectie zijnde, werden zij door een donderbui overvallen en zochten een schuilplaats onder een afdakje op een open sawah; beiden werden door den bliksem getroffen en onmiddellijk gedood.

Verder is de Europeesche sergeant der infanterie Kats te Sigli Zaterdag j.l. voor de woning van overste Veltman door een Atjeher met een mes aangevallen; hem werden zeven steken in den rug toegebracht.

De toestand van genoemde onderofficier is nogal bevredigend. De aanval geschiedde plotseling, zonder eenige aanleiding, van achteren. De aanvaller werd gearresteerd.

Zuid-Sumatraspoor.

In „De Javabode" van 12 Oct. j.l. lezen wij hieromtrent:

Zooals bekend is, was aanvankelijk als eindpunt van de Zuid-Sumatraspoor in de Lampongsche districten de hoofdplaats Telok Betong genomen, van welk plan later is afgezien, toen de Oosthaven als terminus werd gekozen en rechtstreeks verbonden werd met Tandjoeng Karang.

Omtrent deze kwestie bestond geen eenstemmigheid tusschen de adviseurs der regeering, terwijl ook de handel der hoofdplaats zich verzette tegen het plan, hetgeen niet verhinderd heeft dat de Oosthaven wegens hare gunstiger ligging als eindpunt gekozen werd, in de verwachting, dat de handel zich wel grootendeels daarheen zou verleggen.

Intusschen bleef nog te beslissen over, of Telok Betong niet met een zijlijn met den spoorweg verbonden zou moeten worden, waarover de meeningen eveneens verdeeld bleken te zijn.

Tijdens zijn bezoek in begin Juli j.l. aan de Lampongs heeft de gouverneur-generaal zich omtrent deze zaak uitvoerig doen inlichten, zonder dat destijds eene definitieve beslissing genomen werd, waarvoor eene uitvoerige uiteenzetting op papier van het voor en tegen werd noodig geacht.

Na bestudeering der schriftelijke rapporten is door de regeering thans in overeenstemming met den directeur van gouvernementsbedrijven beslist, dat voorloopig geen zijlijn van het spoor naar Telok Betong zal worden aangelegd, dus de Oosthaven het eindpunt blijft.

Verder is besloten voorshands een lastautodienst in te stellen tusschen beide plaatsen.

Het lijkt ons eene open vraag of de verwachting, dat de goederenbeweging zich zal verplaatsen naar de Oosthaven en Telok Betong eene ville morte zal worden, wel in vervulling zal gaan.

Een nuttig uitstapje van ingenieurs.

Het Koninklijk Instituut van Ingenieurs te Batavia heeft voor het verblijf zijner leden te Semarang — daarheen getrokken om de koloniale tentoonstelling te bezoeken — een soort programma opgemaakt, waarin het nuttige met het aangename is vereenigd en hetwelk aantoont, dat het den heeren ernstig te doen is, om te Semarang en in de omgeving hiervan al datgene te bezichtigen en te bestudeeren, wat tot de vermeerdering van practische vakkennis zou kunnen bijdragen. Het programma vermeldt o.m. een bezoek aan de werkplaatsen der S. J. S., aan de hydro-electrische installatie der A. N. I. E. M. bij de Toentang, aan de steenbrekerij der N. I. S. te Kedoengdjati, aan het nieuwe N. I. S.-station te Semarang, aan de werkplaatsen der firma Maurice Wolf op het tentoonstellingsterrein, aan den stand van aardolie-producten, enz.

De verschillende op dit congres gehouden lezingen zullen in druk verspreid worden.

Wijken voor vreemde Oosterlingen.

Bij den Gemeenteraad van Batavia is ingediend een verordening betreffende de vaststelling der grenzen van de wijken voor vreemde Oosterlingen.

Dit in verband met de gevoelde behoefte tot wijziging van de bestaande wijkgrenzen en voor uitbreiding van wijken, omdat door toename der bevolking, de aangewezen woonplaatsen geen voldoende ruimte meer aanbieden.

Opleiding van inlandsche ziekenverplegers en desa-dokters.

In het zendingshospitaal te Djokjakarta worden sinds geruimen tijd Javaansche ziekenverplegers opgeleid. Uit de besten worden er eenigen gekozen, om na eenige verdere opleiding meer zelfstandig werkzaam te zijn in de desa en aan het hoofd der hulphospitalen als „desa-dokters."

De cursus bestaat uit een afdeeling A (cursus voor Z.V.), die door allen wordt gevolgd en een afdeeling B (cursus voor D. D.), waartoe alleen toegelaten worden degenen, die getoond hebben door plichtsbesef en eenige begaafdheid uit te munten.

De resultaten, tot dusver bereikt, zijn zeer bevredigend. Deze geven het recht te verklaren, dat het groote nut der medische zending voor de bevolking minder gelegen is in het groote centrale hospitaal, waar enkelen op Europeeschen voet geholpen worden, dan wel in de talrijke kleine hulphospitalen, waar de duizenden hulp vinden voor hunne ziekten.

Dat dit inzicht juist kan worden geacht mag worden opgemaakt uit het feit, dat medici zoowel in als buiten de zending meer en meer gebruik beginnen te maken van de te Djokja gevolgde methode.

Het is voor den bekenden missionnair-arts aldaar, Dr. H. S. Pruijs, eene groote voldoening, dat hem door den hoofdinspecteur van den geneeskundigen dienst verzocht is de cursussen A en B ter beschikking te stellen van de collega's, die van wege het gouvernement belast worden met de opleiding van inlandsche ziekenverplegers, aan welk verzoek de dokter natuurlijk gaarne voldeed.

De door Dr. Pruys samengestelde, ook voor een leek interessante handleiding voor de opleiding van inlandsche ziekenverplegers en desadokters, wordt door Dr. de Vogel op ruime schaal verspreid.

Suriname.

In ons vorig nummer namen wij uit „De West" een artikel over, handelende over de vermoedelijke ontdekking van de oorzaak van de krullotenziekte der cacao door het Departement van den landbouw. Zoowel in „De West" van 9 October als in „Suriname" van 13 October vinden wij nu de mededeeling, dat den heer E s s e d — een Surinamer van geboorte, thans aan het Landbouwdepartement verbonden — de eer toekomt Dr. Stahels aandacht te hebben gevestigd op de paddestoelvormige uitwassen der krulloten van welke waarschijnlijk de besmetting uitgaat. Volgens „De West" zou de kunstmatige infectie reeds bij 30 van de 40 planten geslaagd zijn, zoodat het onderzoek dus op den goeden weg is.

* * *

Tot aanvulling van de mededeeling in ons vorig nummer omtrent de voorgenomen verhuizing van 7 boerengezinnen uit Minas Gaeras (Brazilië) naar Suriname, vermelden wij hier dat volgens „Suriname" van 2 Oct. de zaak ernstige overweging verdient. Na de lotgevallen dezer 7 gezinnen, bestaande uit 44 personen, te hebben verteld, schrijft het blad:

„Een hunner, P. J. de Vries, heeft zich namens allen in December 1913 tot den heer Schaper, lid der Tweede Kamer, gewend, met het verzoek, den Minister van Koloniën te bewegen hen naar Suriname of een andere W. I. kolonie over te brengen en hun daar land te verschaffen en eenigen steun om door den eersten tijd heen te komen.

De heer Schaper bracht het verzoek aan den Minister over, die zich met ons Bestuur ter zake in verbinding stelde.

Naar wij vernemen gevoelt het koloniaal bestuur er veel voor om de 7 gezinnen, bestaande uit 44 personen, te laten overkomen. Wanneer er echter nog aarzeling daarover zou bestaan, dan zouden wij er op willen aandringen, die op zij te zetten en het toch maar te doen.

Uit het verhaal van de lotgevallen der landbouwers blijkt, dat het ernstige, arbeidzame menschen zijn, die al eenige ervaring van den tropischen landbouw hebben.

Zulke menschen hebben wij noodig voor het voorbeeld — voor h i e r e n g i n d e r i n h e t M o e d e r l a n d.

Uit deze menschen zou de kern kunnen komen van een krachtigen middenstandslandbouw, waaraan de kolonie zeer veel behoefte heeft en welke, naar wij vreezen, niet spoedig uit den kleinen landbouw zal groeien, zooals het Bestuur dat schijnt te verwachten.

Slagen de menschen, dan zal zeker een nieuwe toekomst voor de kolonie geopend worden.

Immers tweeërlei is dan mogelijk:

1⁰. Zal de Surinaamscshe middenstand sterker komen te staan in zijn verlangen zich aan den landbouw te wijden.

Dit verlangen bestond altijd; dat bewijzen èn de liefde van ouds voor het blankofficierschap èn de herhaalde verzoeken om steun om zich op den landbouw toe te leggen. Dat de lui geen kleinlandbouwers willen of kunnen worden, is verklaarbaar voor verstandige menschen.

Zij zullen nu een grooter prikkel en de leiding van het voorbeeld hebben o m t e s l a g e n.

En het Gouvernement zal verplicht zijn hen te steunen, zooals het dezen Holl. landbouwers steunt.

Een dergelijke steun tot het vormen van een landbouwenden middenstand is trouwens niets nieuws. In Zweden wordt het zeer royaal gedaan, met geldelijke voorschotten tot *f* 5000, naast steun in anderen vorm.

2⁰. Zullen Hollandsche boerengezinnen, die nu naar Canada en Zuid-Amerika in grooten getale emigreeren, tot Suriname getrokken worden.

Moge al aangenomen worden, dat de Noord-Europeaan niet geschikt is voor landbouw a r b e i d e r in de tropen, hetzelfde zal zeker niet van hem kunnen gezegd worden met betrekking tot het middenbedrijf in den landbouw, waar het zware werk door gehuurde, daarvoor beter geëigende krachten zal kunnen verricht worden.

Wanneer de Europeaan eenmaal een staande, beschaduwde aanplant, zooals bij alle onze stapelproducten het geval is, bezit, dan is het landbouwbedrijf in de tropen voor hem niet veel meer dan administratieve arbeid."

In „Suriname" van 2 October en volgende nummers een vlot en geestig geschreven reisverhaal van een der zeven dienstplichtigen, die een vergeefsche reis uit Suriname hierheen gemaakt hebben. Onze ruimte gedoogt niet daaruit brokstukken over te schrijven.

* * *

Verleden jaar hadden wij het genoegen mevrouw Wijnaendts Francken-Dyserinck's interessant reisverhaal „Drie maanden in de West" hier te bespreken. Thans is Dr. Wijnaendts Francken aan het woord. Zijn reisverhaal „Door West Indië", loopt in „De Aarde en haar volken" van 5 September tot 17 October 1914. De laatste twee nummers handelen over Suriname. De in het tijdschrift geplaatste hoofdstukken zijn ontleend aan een binnen kort bij Tjeenk Willink en Zn. te Haarlem te verschijnen werk. Die verschijning in boekvorm juichen wij zeer toe. Te oordeelen naar hetgeen deze hoofdstukken geven, krijgen wij een zeer interessant boek, de vrucht van veel waarneming en veel studie. De mededeeling van tal van interessante historische bijzonderheden maakt de lectuur aangenaam en leerzaam.

Een enkele kantteekening zij ons veroorloofd. Roeien doet de Boschneger nooit; hij „parelt" (pagaait) zooals men in de kolonie zegt. De hypothese dat de naam Paramaribo zou samenhangen met Lord Willoughby, die graaf van Parham was, mag wel als uitgediend beschouwd worden, sedert de mededeeling van Mr. Dr. S. van Brakel (Bijdr. en Mededeelingen v. h. Hist. Genootsch. XXXV (1914) blz. 83 vlg.) omtrent een Amsterdamsche factorij in 1613 aan de Suriname-rivier op het dorp Parmurbo of Parmarbo. In 1613, dus langen tijd vóór de vestiging van Willoughby's kolonie. Het staat nu wel vast, dat de naam van Indiaanschen oorsprong is.

Bij de beschrijving van Paramaribo zegt Dr. Francken: „Vooral bij maneschijn biedt het plein met het gezicht op de rivier een schoonen aanblik, ofschoon de bevolking daarvan wel niet zal genieten, daar zij een eigenaardigen afkeer van maneschijn heeft, die wel zal berusten op zeker geheimzinnig bijgeloof." Dit is te algemeen gezegd. Afkeer om in den maneschijn te loopen bestaat er zeker niet. Men heeft maar bij feestelijke gelegenheden, die toch ook wel bij volle maan vallen, de menschenmenigte op straat te zien om tot de overtuiging te komen, dat die afkeer niet bestaat. Maar bij velen bestaat een zekere vrees om bij helderen maneschijn buiten te zitten of te liggen. En het is de vraag of die vrees niet veeleer op verkeerd geduide nadeelige gevolgen dan op een zeker geheimzinnig bijgeloof berust. Als de maan zeer helder is, dan komt dit, omdat er geen wolken zijn; de uitstraling is dan grooter, dus ook de afkoeling, enz. De maan heeft dan niet de schuld, maar daarvan geeft men zich geen rekenschap en vergeet, dat het effect waarschijnlijk hetzelfde zou zijn bij een wolkeloozen hemel zonder maan.

Wij hopen, dat Dr. Francken's boeiend reisverhaal in vele handen zal komen.

Curaçao.

In „De Vrijmoedige" van 22 Oct. j.l. lezen we hoe de berichtgever van dat blad te Philipsburg, St. Martin N. G., schrijft:

„In de laatste dagen is de hitte hier bijna onverdraaglijk. Een warmtegolf gaat langzaam over deze streken. Soms stijgt de thermometer tot 94° Fahrenheit in de schaduw.

Op den 3n Oct., omstreeks 2 uur in den namiddag, heeft eene vrij hevige en langdurige aardbeving onzen bodem doen sidderen, zonder echter eenige schade te veroorzaken.

* * *

In de laatste dagen van Oct. j.l. moet bijna overal in de kolonie de regen flink gevallen zijn. De Curaçaosche bladen vermelden daaromtrent:

Op Westpunt viel Vrijdag 23 Oct. 220 mM. Op Gr. St. Martha brak een dam en alle tanki's zijn vol. Tengevolge der zware regens op Ceroe Bientoe, Wacao en San Heronimo gevallen, liep de groote rooi van Barber 8 uur lang. Allerwege toog men uit planten.

Ook op Aruba is een zware bui gevallen; ook daar zijn de menschen aan 't planten.

* * *

Betreffende de ondernomen havenwerken en het havenbedrijf te Willemstad schrijft de „Amigoe di Curaçao" van 31 Oct. j.l. o.m.:

„We maakten ons al ongerust. Een gedeelte van Prof. Kraus' rapport werd opgenomen door den Minister in de toelichting op de begrooting, waarin het heette, dat de havenwerken de goede richting uitgaan en veilig onder eigen beheer kunnen worden uitgevoerd en een paar dagen later verdwijnt het vlot met de duikers en hoort men geen enkele ontploffing meer.

Wat is er nu aan de hand, dachten we zoo. Zou dat werk ook al stop gezet zijn om den oorlog?

We hoorden wel hameren en kloppen aan de werf op het Rif en zagen op het terrein der firma Maduro een groote ponton maken, terwijl de heer Weug iederen dag van den zandzuiger naar het Rif voer, maar we brachten dat alles niet met elkander in verband en konden dien grooten, hoogen bok, die er werd opgericht, ook al niet thuis brengen.

Alles is echter duidelijk geworden.

Voor rekening van het Gouvernement heeft de firma Maduro dien grooten ponton gebouwd en deze week kant en klaar afgeleverd. Nu wordt er de nieuwe baggermachine op geïnstalleerd. En dan gaat het weer met vollen stoom aan den gang."

„Evenals de Curaçaosche Handel Maatschappij heeft de firma Maduro een groote bergplaats modern laten inrichten, welke alle mogelijke faciliteiten aanbiedt voor het bergen van transito-goederen."

„Het snelkolenladen van Curaçao was reeds bekend in heel West-Indië, geen enkel der West Indische havens kon Curaçao hierin evenaren, laat staan voorbijstreven. Wij stonden dus met eere op een flinke hoogte.

Door de eigen activiteit der Firma S. E. L. Maduro en Sons is het Curaçaosche record, dat stond op 157 ton per uur, thans nog verbeterd en gebracht op 174 ton.

Dat is een krachttoer, waar men groot op mag gaan, en die zeer zeker zal medewerken den goeden naam van Curaçao als kolenstation nog te verhoogen."

* * *

In hetzelfde blad lezen wij:

„Z. D. H. de Apostolisch Vicaris van Curaçao is Maandag 5 October behouden en wel te New York aangekomen. Zijne Eminentie, Kardinaal Farley, Aartsbisschop van New York, gaf onmiddellijk verlof om in alle kerken van het Aartsdiocees te preeken. Gretig gebruik makend van dit verlof, heeft Monseigneur Zondag 11 October 7 maal gepreekt en Zondag 18 October wederom onder 7 H. Missen.

Woensdag 28 October l.l. zou Monseigneur ook tegenwoordig zijn zij de bisschopswijding van Mgr. Hayer, tweede wijbisschop van New York.

Echt Amerikaansch werd de Apostolisch Vicaris ook reeds geïnterviewd door een reporter van „The Sun". In hetzelfde blad verscheen een oproep aan de Amerikaansche opkoopers om phosphaat en zout van Curaçao aan te bevelen. De reporter klaagde, dat er te weinig reclame werd gemaakt in de Amerikaansche bladen voor Curaçaosche artikelen. Volgens hem schijnt er ook in Amerika gebrek te bestaan aan kleurstof, waarvoor onze aloë en dividivi in aanmerking komen.

Op verzoek van Monseigneur vestigen wij de aandacht der Curaçaosche Kamer van Koophandel en van den Curaçaoschen Handelsbond op dit alles. Misschien valt er iets in dezen geest voor ons te doen."

WAT DE INLANDER ZEGT.

De eerste steenlegging der eerste Volksambachtsschool.

De „Sinar Djawa" vermeldt, dat den 8en September j.l. te Keboemen (Midden-Java) de eerste steen gelegd werd voor de eerste volksambachtsschool door Raden adjeng Soedji, dochter van den regent aldaar, in tegenwoordigheid van vele Europeanen en Inlanders van die plaats en omstreken. De assistent-resident, de heer Schmulling, sprak het eerst en zeide, dat dergelijke scholen den band versterken tusschen Java en Nederland; hij bedankte allen, die meegewerkt hadden, om deze school tot stand te brengen. Toen nam de regent het woord; hij wees in het bijzonder op het nut van deze school voor den Inlander. Zijne woorden sloegen in. Hij hoopte, dat voortaan verbetering zal kunnen geconstateerd worden in het werk van den kleinen man op het gebied van ambachten en handwerknijverheid, doordat deze school goed bezocht wordt. Ook Raden adjeng Soedji voornoemd, die daarna den eersten steen legde, sprak de wensch uit, dat het gebouw vele leerlingen in zich mocht opnemen, die daarna als bekwame werklieden, in het belang van de Javaansche maatschappij werkzaam zouden zijn. Er was gerekend op 33 leerlingen om mee te beginnen, het bleek echter, dat er toen reeds 170 aanvragen waren binnengekomen.

Vooruitgang.

Onder het hoofd „Voorwaarts" beschrijft de „Pantjaran Warta", hoe in vele bladen voortdurend gewezen wordt op den geest van vooruitgang onder de Inlanders. Ook van regeeringswege wordt dit feit erkend Het uitvaardigen van de welbekende z.g. hormat-circulaire, No. 2014, drukt het zegel op dien onmiskenbaren vooruitgang. Toch is zij nog een doorn in het oog van velen, die op hormat belust zijn, (gila hormat). Het dragen van de Europeesche kleeding o.a. is hen nog een gruwel in 't oog. Is het ons, die vooruit willen, 't dan zoo kwalijk te nemen, dat wij den Europeaan en zijne gewoonten in het goede willen volgen? Dit heeft de Gouverneur-Generaal goed ingezien; vandaar die meergenoemde circulaire. Wij moeten los gemaakt worden van vooroordeelen en gebruiken, die ons nog binden aan den ouden toestand van slaafschheid en onderworpenheid. Helaas, niettegenstaande het betere onderwijs, dat wij in de laatste jaren van het gouvernement gekregen hebben, zijn er toch nog vele Inlanders, die maar niet willen meegaan met den nieuwen tijdgeest. Vandaar dan ook nog steeds de beschuldigingen en verwijtingen aan ons adres, als 1o. de Javaan is dom; 2o. hij is in ontwikkeling gelijk aan een viervoetig dier; 3o. hij kent geen manieren; 4o. hij is niet te vertrouwen; enz. Laten wij ons zelf opwerken en aan de Europeanen geen aanleiding geven, dat zij laag op ons kunnen neerzien. Voorwaarts! Een zekere

Hoewo Semar geeft in de „Sinar Djawa" zijn ergernis te kennen, dat hij op de koloniale tentoonstelling te Semarang Javaansche jongelieden gezien heeft, die daar aan tafeltjes gezeten waren, met de noodige „minoeman" (dranken) voor zich en naar zijne meening veel te luidruchtig waren.

Nu mankeert er alleen nog maar aan, schrijft hij, dat ook onze meisjes aan dergelijke uitspanningen deelnemen. Is dit de Europeesche beschaving, die zij zich moeten eigen maken? zoo vraagt hij. Ach, dan is de oude eerbiedwaardige Javaansche adat toch beter.

Zekere Wongsotroeno, komt in een ander nummer van hetzelfde blad tegen deze z.i. onbillijke beschouwingen op en trekt partij voor de vooruitstrevende Inl. jongelieden.

Wijze lessen in verband met de Sem. Tentoonstelling.

Wat zal het gevolg van de Koloniale Tentoonstelling voor den Inlander zijn? zoo vraagt Dr. Soegondho in de „Doenia bergerak". Vele inlanders gaan er naar toe, animeeren anderen om er ook heen te gaan; zij vinden alles even mooi, verwonderen zich over dit en verbazen zich weer over wat anders. Maar het blijft bij bewondering en verbazing. Niemand hunner zal trachten iets wijzer of bekwamer, meer ondernemend of rijker er door te worden. Enkelen zullen wellicht op de gedachte komen om iets te doen, maar het blijft bij de gedachte. Hoe dikwijls wordt Java bijv. niet door paardenspellen bezocht? Hebben onder de Inlanders zich circussen gevormd, zij 't dan ook op bescheiden schaal? Zij vonden het mooi, dit spel van paarden en menschen, en riepen verwonderd en bewonderend uit: wat zijn die menschen toch knap en die beesten goed gedresseerd! Maar verder gaat 't bij hen niet. De bioscopen bestaan reeds jaren lang op Java, maar Inlandsche bioscopen zijn er nog niet. De Inlanders gaan er wel naar toe en vullen daardoor de zakken der vreemde ondernemers. Om iets op het gebied van kunsten en wetenschappen te presteeren, in navolging van hetgeen de Europeanen ons te zien geven, ontbreekt het den Inlanders aan de noodige kennis, energie en kapitaal. Zou 't daarom niet goed zijn, zoo alle Inlandsche vereenigingen zich aaneensloten, om gezamenlijk te trachten, wat meer ondernemingsgeest bij den Inlander aan te kweeken, naar het voorbeeld dat de Europeanen ons geven. Velen onzer oude gewoonten moeten afgelegd, vooroordeelen overwonnen worden. Op broeders! Wij moeten niet alleen „nonton" (kijken) maar tevens het een en ander van dat mooie en het goede trachten na te volgen.

Crisisprijzen?

Volgens de „Pewarta Soerabaja" vertelt een Arabier te Soerabaja overal rond, naar aanleiding van brieven, die hij van zijne familie te Mekka ontving, dat ook daar en te Djeddah, als een gevolg van den oorlog in Europa, de prijzen der levensmiddelen zelfs met 300 en 400 procent verhoogd zijn. Het papieren geld, van Java meegebracht, is daar maar de helft waard. Zou het niet goed zijn, vraagt het blad, als van regeeringswege onderzoek gedaan werd naar de juistheid van dit bericht? Blijkt het waar te zijn, dan zou zij wijs doen den Inlanders, die voornemens zijn de bedevaart te verrichten, te waarschuwen, voorloopig van die reis naar Mekka af te zien, tot beter tijden zijn aangebroken.

Gevaar te Caïro.

H. M. Noor te Caïro schrijft in de „Pembrita Betawi", dat de daar studeerende Javanen en andere Inlanders uit N. I. alles behalve gerust zijn over den oorlogstoestand, die nu ook daar is ingetreden. Zij maken zich ongerust over den toestand hunner bloedverwanten en vrienden in N.-I., van wie zij in den laatsten tijd weinig of niets vernemen. De gezanten van Oostenrijk en Duitschland hebben den 10en September j.l. Caïro verlaten. Dit is wel een bewijs, zegt hij, dat deze landen Egypte zullen aanvallen. Waar moeten wij dan heen? zoo vraagt hij. Vanaf Augustus tot 5 September zijn er 12 Inlanders naar Mekka vertrokken, waarvan enkelen daarna door zijn gegaan naar Indië, uit vrees om hier langer te blijven. Met Indië wordt geen geregelde maildienst meer onderhouden. Daardoor komen wij nu ook geld te kort. Wij zouden daarom gaarne van overheidswege in de gelegenheid gesteld willen zijn, om voorloopig naar Indië terug te keeren. Studeeren kunnen wij hier thans toch niet en hier langer te verblijven kost veel meer geld dan wij anders noodig gehad zouden hebben.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Duitschgezinde Arabieren.

Als ge de kampongs van Batavia afloopt, alzoo schrijft iemand, die zich Piet Bathory teekent, in de „Perniagan", en daar Arabieren ontmoet, dan valt het u op van dezen te hooren, dat zij allen verheugd zijn over de Duitsche overwinningen en dat de Oostenrijkers voorwaarts trekken, de Engelsche schepen in den grond geboord worden, enz.; want, zeggen zij — en de Inlanders moeten het aanhooren — van alle Rijken in Europa is het Duitsche Rijk het minst roofzuchtig, zijne Regeering heeft steeds altijd de meeste hulp verleend aan de Mohamedanen. Said Machmoed bin Abduradjak al Ripai" uit de kampong Djagal (Batavia) verzamelt alle oorlogsberichten uit Maleische en Hollandsche bladen, om zoo onpartijdig mogelijk te kunnen oordeelen; hoe ontstemd was hij en met hem de vele Arabieren, in de „Sin Po" te moeten lezen, dat het voor China beter was zich met Frankrijk en Japan te verbinden tegenover Duitschland. Vele Arabische lezers hebben toen voor dit blad bedankt.

Onrechtvaardig veroordeeld.

In de eerste dagen van den oorlog, toen hier ook in Indië alles in rep en roer was en de vrees ontstond, dat het papieren geld van de Javasche Bank geen waarde meer zou hebben, was er een Chinees te Padang Pandjang — zoo verhaalt de „Perniagan" — die voor het doen van eenige betalingen papieren geld aanbood bij den chef van het spoorstation aldaar. Gekscherend zeide deze ambtenaar, dat het papier geen waarde meer had. Vóórdat hij den Chinees weder kon gerust stellen, was deze weggeloopen en deelde hij opgewonden den pasergangers mee, wat hij van den stationschef had vernomen. De Inlanders werden natuurlijk angstig en gingen 't geval aan hunne Hoofden rapporteeren, die wederom den assistent resident daarvan verslag uitbrachten. De naam van den Chinees werd genoemd en deze voor het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur gebracht. Hij verklaarde, zulks van den stationschef gehoord te hebben. Nu werd ook deze ambtenaar door den assistent-resident ondervraagd. Ziende welk een wending de door hem uitgehaalde grap genomen had, ontkende hij het verhaal aan den Chinees gedaan te hebben. Getuigen waren er niet. De chef werd natuurlijk geloofd en de Chinees in de boei gestopt. Zoo handelt het bestuur met zijne Chineesche onderdanen.

Bekend is het ook, hoe de Hollandsche pers soms op zeer onwaardige wijze op ons Chineezen kan afgeven. Van een geval, dat een Chinees geld op rente uitleent, wordt een verhaal gedaan, alsof alle Chineezen bloedzuigers zijn. Dit geschiedt natuurlijk straffeloos. Maar wat gebeurt er, wanneer in een Maleisch blad hetzelfde van een Europeaan vermeldt wordt? Den volgenden dag nog wordt de redacteur voor den Officier van Justitie geroepen en hij wordt tot een geldboete of gevangenisstraf veroordeeld. Tot wie kunnen wij ons om recht en gerechtigheid wenden, als wij in de Hollandsche pers gehoond en beleedigd worden?

Een derde Chineesche revolutie?

De „Sinar Sumatra" schrijft vernomen te hebben, dat weldra een derde revolutie in China zal uitbreken. Sun Jat Sen, Tjin Tjie Mie, Pen Wen Wie, Tjen Kioeng Beng en nog andere hoofden van den vorigen opstand, zijn weer in Kwantoeng en aangrenzende provincies rondgegaan om een omwenteling en het aftreden van Joean Shie Kai te bewerken. Maar het bestuur in Peking is op alles voorbereid. Geheime instructies zijn reeds per draad aan de hoofden der verschillende provincies verstrekt. Sommigen beweren, dat Sun Jat Sen zich te Sjanghai bevindt en dat natuurlijk Japan achter een en ander zit.

Bandoeng, het Parijs van Java.

Van Bandong wordt gezegd, dat deze plaats het Parijs van Java geheeten mag worden. Wij gelooven, dat het juist is — alzoo de „Perniagan" — want Bandong staat bij uitnemendheid bekend als de plaats der publieke vermakelijkheden, der huizen van ontucht, van die, waar clandestien de gelegenheid gegeven wordt om te dobbelen, enz. Nu weer is op de aloon aloon de societeit „Varia" opgericht, de Monte Carlo van Bandong. Deze societeit is door Europeanen tot stand gekomen en men dacht aanvankelijk, dat het een gewoon ontspanningslokaal was, maar van lieverlede wordt er in een der kamers gelegenheid gegeven om aan allerlei hazardspel deel te nemen, waaraan ook Chineezen deelnemen. Om lid te worden betaalt men een contributie van *f* 1 per maand en een entrée van *f* 3.—. Velen, waaronder vooral Chineezen, zijn daar reeds straatarm geworden. Het blad vindt dit een Hollandsche societeit onwaardig. In stede van den Chinees een goed voorbeeld te geven, zooals het den Europeaan betaamt, worden dezen in 't ongeluk gestort. Het is vreemd, dat het Bestuur er niets van weet. Of zou het oogluikend deze ongerechtigheid toelaten? En waarom? Op het voorbeeld, in de bioscopen gezien, is daar, onder aanvoering van een jongen Chinees, onder Inlanders en Indo-Chineezen een geheim genootschap, „Het dieven- en inbrekersgilde" opgericht. Waarlijk. Bandong doet niet voor Parijs onder, meent de schrijver!

S. I.-vereenigingen in de Buitenbezittingen.

Hetzelfde blad verneemt, dat nieuwe vereenigingen van de S. I. geconstitueerd zijn, waaraan reeds rechtspersoonlijkheid werd toegekend; en wel in de Buitenbezittingen: te Soekadana en Telokbetoeng (Lampongsche districten), te Makassar (Celebes) en Bandjarmasin (Borneo).

Een nieuw Maleisch Maandblad.

De „Sinar Sumatra" verneemt dat de drukkerij Vorkink te Bandong, die daar de „Preanger Bode" uitgeeft, voornemens is een Maleisch maandblad te doen verschijnen ter bevordering van de plaatselijke belangen der inlanders.

Van Vreemde Koloniën.

Het was op verzoek van de Turksche legatie in den Haag, dat de dagbladen den volledigen tekst publiceerden van de officieele verklaring, die de Britsche voorstelling der wederkeerige verhoudingen moest verbeteren. Het uitvoerige stuk beschuldigt Engeland van onjuiste voorstelling der feiten en wil overigens de overtuiging vesti-

gen, dat de belangen van den Islam bij de entente-mogendheden in de allerslechtste handen zijn. Het door Groot Brittannië uitgevaardigde manifest had ten doel de Mohamedaansche wereld op een dwaalspoor te brengen. Zoo verwijt het de T. regeering twee oorlogsschepen van Duitschland gekocht te hebben, zonder een woord te zeggen van de beweegredenen die T. tot dezen koop deden besluiten. Engeland heeft zich vóór de oorlogsverklaring meester gemaakt van twee T. kruisers, die op zijn werven werden gereed gemaakt, zonder zelfs het bedrag er voor te betalen. De Porte haastte zich natuurlijk om in plaats hiervan gebruik te maken van het juist te pas komend Duitsche aanbod.

Engeland beklaagt zich over de sluiting der Dardanellen, maar deze heeft eveneens haar goede reden. Ondanks de neutraliteit der T. regeering heeft E. officieel verklaart, dat de Ottomaansche oorlogsschepen als vijandig zullen worden beschouwd en aangevallen door de bij den ingang der Dardanellen geankerde Br. vloot. Als voorwendsel hiervoor werd de aanwezigheid van een aantal Duitsche officieren in dienst van Turkije te baat genomen. Maar dit is een zuivere binnenlandsche aangelegenheid, waarvoor de goedkeuring van geen vreemde mogendheid wordt vereischt. De Porte is zoo genoodzaakt geworden de Dardanellen te sluiten om de veiligheid van Constantinopel te verzekeren.

Engeland heeft hoog opgegeven van zijn waarborg voor de territoriale integriteit van het T. rijk, maar welke waarde mocht hieraan worden gehecht bij de herinnering aan de bezetting van Egypte door Gr. Br., niettegenstaande het plechtig afgekondigde verdrag van Berlijn. E. heeft sedert den Balkanoorlog alles beproefd om het T. rijk ten val te brengen. Het heeft de coalitie der staten, die tegen T. gericht is, voorbereid. Natuurlijk worden hier de handlangersdiensten der Buxtons even in herinnering gebracht, om ze met andere vijanden van den Islam te vereenzelvigen. De toeleg van Gr. Br. was er op gericht al het Ottom. grondgebied in Europa aan de andere Balkanstaten te doen toekomen, maar eerst had Gr. Br. zich gehaast te verklaren, dat de status quo zou worden geëerbiedigd, hoe ook het resultaat van den oorlog zou wezen. Het gunde aan de tegenstanders wel overwinningen op T., maar wilde aan dit rijk de kans op elke overwinning ontnemen. Dit bleek toen minister Asquith na de herovering van Adrianopel door de T., de Porte met den toorn van Europa bedreigde, als de troepen van den Chalif de stad niet ontruimden.

De officieele verklaring verplaatst zich dan buiten Europa, waar zij de Eng. staatslieden volgens een vast plan T. invloed willen laten fnuiken. In de Persische golf wordt een aanslag gedaan op de T. souvereiniteit, mede beoogend een toegang te krijgen tot het reeds lang begeerde Arabië. In dit land mislukten alle pogingen van E. om de hoofden aan zich te binden, deze staan nu als één man om de banier van hun sultan.

In zoover als T. achterlijk is, is dit aan E. en Rusland te wijten, die al hun invloed bij de Europeesche mogendheden hebben aangewend om de zending van deskundigen ter voorlichting van T. tegen te werken. In tegenstelling hiermede zond de D. keizer generaal Liman Sanders pasja ter hervorming van het T. leger, dat thans de Br. strijdmacht trotseert.

Het is niet genoeg aan te toonen, dat de E. staatkunde de schuld is van alles wat T. in zijn buiten- en binnenlandsche politiek ten kwade gekomen is, ook het antimohamedaansche karakter dier staatkunde moet duidelijk uitkomen, hiertoe acht de T. verklaring het voldoende eenige der meest in het oog loopende feiten in herinnering te brengen.

Na den sultan van Marokko zijn steun te hebben beloofd voor het behoud van zijn onafhankelijkheid, heeft E. hem door het verdrag van 1904 overgelaten aan de hebzucht van Frankrijk, dat, op zijn beurt, E. de vrije hand liet in Egypte. Zoo werden twee mohamedaansche landen te gelijk getroffen.

Met Rusland ging het een verdrag aan om 't meesterschap over Perzië te verdeelen, met minachting van de souvereine rechten van den Sjah.

Alles samengenomen, verklaart T., heeft E. sedert een eeuw alle middelen te baat genomen om verschillende mohamedaansche landen van hun vrijheid te berooven, en er een ontginningsgebied voor zijn handel van te maken. Deze bedoeling is in 1894 door Gladstone in het Lagerhuis uitgesproken, toen hij met de koran in de hand verklaarde, dat de wereld geen vrede zou kennen, zoolang dat vervloekte boek op aarde zou bestaan.

Zonder uitdrukkelijk de halve maan op te roepen tegen het kruis, wat natuurlijk ondoenlijk was, wordt toch de heilige oorlog uitgeroepen, door in de staatkunde der Engelsche regeering op een godsdienstige kleur te wijzen, steunend op het puriteinsch fanatisme der Br. bevolking. Daáraan kan dan als slot een dank aan Allah passen voor de geboden gelegenheid om de belangen van den Islam zegevierend te verdedigen tegen zijn onverzoenlijke vijanden, Engeland, Rusland en Frankrijk.

* * *

Toen de eerste berichten van den opstand in Transvaal ons een tekst brachten van de overeenkomst, die tusschen majoor Maritz en den gouverneur van Z. W. Afrika gesloten zou zijn, hebben wij daarin eenige onmogelijkheden aangewezen, waardoor Duitschland zich verbond in de toekomst in Z. Afrika niets te doen zonder Maritz en deze tevens alvast als de oppermachtige alleenheerscher over Z. Afrika werd beschouwd. Nu de bewoordingen van 't traktaat, zooals de Volksstem ze weergeeft, voor ons liggen, zien wij dat zij inderdaad niet tot dergelijke uitersten overslaan, maar toch gaan zij heed, heel ver, verder dan bij een overeenkomst, die vooruitloopt op gebeurtenissen, die nog ten volle op onderstellingen berusten, te verantwoorden schijnt. Of, wil men het liever, dan kan een zoodanig tractaat tusschen de „imperiale regeering van Duitsch Z. W. Afrika, als vertegenwoordiger van Z. Keizerlijke Majesteit, den Keizer van Duitschland" en „Generaal S. G. Maritz" alleen zijn verantwoording vinden in de omstandigheid, dat het ten volle en alleen op onderstellingen berust.

Maritz heeft in den Boerenoorlog den generaalsrang gevoerd, zooals velen deden, die een „commando" wisten bijeen te brengen. In geregelden dienst van de Z. Afrikaansche regeering stelde hij zich met den majoorsrang tevreden, dat hij nu als d e man, die de onafhankelijkheid van Z.A. verklaart, zich weer den voormaligen rang toekent, is te begrijpen. De verklaring, dat de gouverneur van de D. kolonie alle Afr. troepen, die tegen E. optreden, als oorlogvoerende machten erkent, had ternauwernood gezegd behoeven te worden. Van veel meer beteekenis is de toezegging, die Maritz zeker als de hoofdzaak beschouwt, in geval Br. Z. Afrika onafhankelijk wordt verklaard, geheel of gedeeltelijk, zal de gouverneur van Duitsch Z. W. Afrika alle mogelijke maatregelen nemen om die staat of die staten zoo spoedig mogelijk als zoodanig erkend te krijgen door 't Duitsche Keizerrijk.

Maar toeven wij even. Volgens het eerste artikel van het tractaat heeft generaal Maritz de onafhankelijkheid van Z. Afr. reeds verklaard. Hoe nu? Is die verklaring van 't eerste artikel al niet geldig? Art. 3 spreekt van „in geval". Het geval is er, is de poging nu ook al begonnen om de onafhankelijkheid erkend te krijgen van den staat of de staten, die men nog niet kent? Of neemt de imperiale D. regeering de verklaring van generaal Maritz zelf niet als ernst op?

Maritz is met het vooruitzicht op deze voorspraak voor de erkenning reeds zoo verheugd, dat hij namens den nieuw gevormden staat, of als er meer Z. A. staten mochten komen, namens deze alle al toezegt, geen bezwaar te hebben, dat de D. regeering bezit neemt van de Walvischbaai en de eilanden tegenover Duitsch W. A.

In dit spreken van staat of staten ligt een oproep zoowel tot hen, die droomen van één groot Z. A. boerenrijk, als tot hen, die er meer voor voelen de republieken weer te herstellen, die een eigen regeering hebben gehad.

Na de Oranjerivier als de grens tusschen Duitsch Z. W. A. en de Kaapprovincie te hebben vastgelegd, geeft 't tractaat vrijheid zich in andere richting zelf een grens te denken. Het Duitsche rijk zal er geen bezwaar in zien dat over Portugeesch gebied beschikt wordt. De te vormen onafhankelijke staten moeten toch in vergoeding van de Walvischbaai een andere baai kunnen krijgen of nemen. Zij mogen hiervoor de Delagoabaai bestemmen.

Wij hebben in een vorig nummer een inval van een D. afdeeling op Portugeesch gebied gemeld, hier een toedenken van een mooi stuk kolonie aan derden, Portugal, wordt wel geprikkeld.

Ten slotte wordt den rebellen de geruststelling gegeven dat zij, mocht de opstand tegenloopen, op D. gebied een goed heenkomen kunnen vinden, zij zullen daar als onderdanen behandeld worden.

Het is te betreuren, dat de sympathieke Hollandsche beweging, die onder leiding van bekwame mannen in een goed spoor was, door deze onsympathieke zet van Maritz in een ander spoor geleid, ja geduwd is.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het gulden boek der zee.

Bij H. D. Tjeenk Willink te Haarlem verscheen: „Het gulden boek der zee, door J. W. J. Baron van Haersolte". Een keurig geïllustreerd boekwerk, geschreven met de bedoeling te doen uitkomen, welk een eervolle plaats ons land op scheepvaartgebied inneemt. Het is in een 24-tal hoofdstukken verdeeld; hoofdstuk II is getiteld „In Indië en terug"; hoofdstuk XVII „Marine-leven te Curaçao". Dit laatste is geschreven door J. A. J. Sybrandi, vermoedelijk een zeeofficier, die op humoristische wijze zijn indrukken weergeeft van een bezoek aan dat eiland.

Jan Pieterszoon Coen.

Als een deel van „Bruna's Historische Bibliotheek onder leiding van Dr. K. E. W. Straatman", verscheen een studie over Jan Pieterszoon Coen.

De schrijver, Dr. H. F. M. Huybers, getuigt van den beroemdsten Gouverneur-Generaal van Indië: „Coen is een man geweest met groote talenten en groote gebreken. Fel kon de hartstocht oplaaien in dat rustelooze temperament en meer dan eens won de drift het van de kalmte in die strijdbare ziel. Bezweek zijn zelfbeheersching, dan liet Coen zich meeslepen tot onrecht, hardvochtigheid, wreedheid, zooals op Ambon en Banda. Dat is zijn zwakke zijde. Maar men vergete niet, onder welke tergende omstandigheden Coen's onstuimige wilskracht werd uitgetart. De slapheid en belangenzucht der hooge heeren Bewindhebbers, dikwijls o zoo klein en de besluiten van hun beleid, de vaak geniepige tegenwerking der Engelschen, de nare ondeugden en laagheden van veel Nederlandsche ambtenaren, er moet boven dat alles een indrukwekkend gezag gestaan hebben, om af te dwingen wat Coen afgedwongen heeft, er moeten onbeschrijfelijke toestanden, waarvan de détails ons meerendeels ontglipt zijn, bestaan hebben, dat zij een zoo sterken wil als dien van Coen aan het trillen gebracht hebben van onbedwongen toorn. Hij was een man van recht door zee, de klippen op zijn weg had hij liefst willen vermorzelen".

Men ziet het: de schrijver neemt een onzijdig standpunt in bij zijn beoordeeling van Coen's karakter. Wat zijn studie

verder betreft: met het grootste genoegen hebben wij haar gelezen en kennis gemaakt met eenige der belangrijkste en aantrekkelijkste bladzijden uit onze vaderlandsch-koloniale historie.

Koloniaal Instituut te Amsterdam.

De directeur van de afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, Dr. J. Dekker, heeft een geschriftje uitgegeven, bevattend een aantal inlichtingen door hem gedurende het jaar 1913 verstrekt in zijn genoemde kwaliteit.

Het Handelsmuseum ontvangt talrijke aanvragen om inlichtingen betreffende tropische producten. Als regel zal de vraag noch het antwoord het algemeen belang raken, doch uitsluitend voor den aanvrager van belang zijn. De correspondentie over inlichtingen van dergelijken aard zijn dan ook niet door Dr. Dekker in zijn geschriftje vastgelegd.

Op blz. 59 lezen we: „Phytelephas in Suriname? Een Delftsch student zond ons een „Surinaamsche steennoot", waarvan in het noorden van ons land knoopen worden vervaardigd. Het bleek ,dat wij hier te doen hadden met de meest gewone invoornoot, n.l. van Phytelephas macrocarpa. Het merkwaardigste is nu, dat deze palmsoort tot nog toe niet in Suriname gevonden is. Het zoude ons welkom zijn te weten, of deze „Surinaamsche steennoot" inderdaad uit Suriname herkomstig kan zijn of niet".

Wij brengen dit stukje onder de aandacht der Surinaamsche lezers van het Koloniaal Weekblad.

Ontwerp Wetboek van Strafrecht voor Ned.-Indië.

Bij de firma G. C. F. van Dorp te Semarang (met filiaal te 's-Hage), verscheen: Ontwerp wetboek van strafrecht voor Nederlandsch-Indië 1912. Samengesteld door de Bijzondere Commissie uit de Staatscommissie voor de herziening van het Indisch privaat- en strafrecht. Met bewerking van Mr. J. H. Carpentier Alting, hoogleeraar te Leiden.

Deze uitgave geschiedde hoofdzakelijk ten behoeve van het onderwijs, wat ook de bedoeling was van een ongeveer gelijksoortige uitgaaf, eenige jaren geleden door Mr. F. D. E. van Ossenbruggen bij dezelfde firma bezorgd, van het, nu mogelijk als vervallen te beschouwen, ontwerp wetboek van strafrecht voor de inlanders in Nederlandsch-Indië.

Vereeniging ter behartiging van de belangen der Inlandsche vrouw.

Onder dit opschrift lezen we in Neerlandia van November: „Uit de toezending van een maandblad Poetri Mardika (Vrije Vrouw) blijkt ons, dat er eene vereeniging, van denzelfden naam, te Batavia bestaat, die wil werken in den geest van Kartini. Zij is erkend als een zelfstandig onderdeel van de Afdeeling Boedi Oetomo te Batavia en had op 31 Maart 1914 een 60-tal leden.

Het bestuur en de redactie van het orgaan, bestaat voor een groot deel uit mannelijke leden, omdat er nog niet genoeg vrije vrouwen zijn, die zich aan de, voor Indië nog nieuwe, leer wijden.

Het blad verschijnt den 15den van elke maand, gedeeltelijk in het Maleisch, gedeeltelijk in het Nederlandsch.

Zoo bevat het ons toegezonden nummer een artikel van den redacteur-administrateur Abdoel Rachman: het lot van de vrouwen; voorts een reeks spreuken en morgengedachten.

Het wordt gedrukt op de drukkerij Boedi Oetomo te Soerakarta".

Overigens bevat genoemd Nr. van Neerlandia o.m. nog een interessant schrijven over het leven op Coronie (met een kaartje van Suriname) en een deskundige bespreking door Mr. C. F. Schoch van de verschenen afleveringen der Encyclopaedie van Ned. West-Indië, onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en Joh. F. Snelleman. Tevens vraagt een ingezonden stuk over „Buitenlanders in Nederl.-Indischen Staatsdienst" de aandacht.

Internationales Archiv.

De jongste aflevering (n.l. Heft IV und V, Band XXII) van het Internationales Archiv für Ethnographie, bevat een 2-tal verhandelingen, beide geïllustreerd, met betrekking op den Indischen Archipel, n.l.:

Zeichen- und Malkunst der Marindinesen (Bewohner von Niederländisch Süd-Neu-Guinea), von P. Vertenten; en

Die Veranlagung der malaiischen Völker des Ost-Indischen Archipels, von Dr. Prof. A. W. Nieuwenhuis (II. Das Erinnerungsvermögen).

Eene Jobstijding.

De Java-Post van 9 October j.l. maakt melding van een groote ramp, die de R. K. missie van Sedjiram (Res.-Oostkust van Sumarta) heeft getroffen. Aan een brief van een der Zusters van Sedjiram ontleent genoemd blad o.a.:

„...... Wij praatten meermalen met elkaar in dezen tijd over de opstootjes in West-Borneo, wij waren bezorgd over onze missiegebouwen in Pemangkat, Singkawang enz.; maar hier in de afdeeling Smitau waren wij volkomen in rust; wel wonen hier Chineesche handelaren en chageraars, maar van oproerigheid was geen quaestie.

Een andere ramp kwam over dit terrein der missie. 't Was in den nacht van 28 Augustus; wij hoorden omtrent twee uur gedruisch, en sommigen dachten, dat een lang gewenschte regenbui aankwam. Meteen stiet Moeder Rogeria een venster open en riep: alles staat in brand bij de Paters. Drie slagen met de klok deed nog Pater Jucundus, maar toen viel de klok zelf naar beneden. De schooljongens hebben den brand het eerst bemerkt, maar er was niets te redden en geen bijgebouw of wat ook te blusschen. Totaal gebrek aan water, overigens al sinds lang; letterlijk alles is in asch gelegd. Een oogenblik hebben we gehoopt dat het schoolgebouw zou gespaard blijven, maar het viel naast de kerk, de pastorie, keuken, eetkamer der jongens, eenden- en kippenhokken, letterlijk alles wat er stond; de arbeid van acht jaren ging in vlammen op; alleen geen menschenleven ging verloren. De pastoor heeft deerlijke brandwonden aan een been en arm. Ik moet u zeggen, het terrein ziet er uit als een platgebrand stuk wildernis, gereed om een tuin aan te leggen. Levensmiddelen, mooie kerkgoederen, boeken, alles is door 't vuur verteerd.

Thans wonen de paters in een koeliehuis; het volk brengt wat rijst en toont veel medelijden: wij helpen wat wij kunnen. Doch de rivieren, de groote rivier zelfs, is opgedroogd, dient als voetpad, iets wat ongehoord is in Borneo's geschiedenis; er is geen vervoermiddel dan de rug van draagkoelies; die menschen kan men wel uitzenden, maar hoever? Te Smitau is thans ook niets te krijgen, geen meel voor brood, geen visch, geen melk of wat ook. Driemaal daags wat rijst...... maar ook de gezondste menschen kunnen het daarmee niet lang volhouden. En u begrijpt hoe lang het duurt eer iets van Pontianak hier is; zeker blijven goederen daar soms langen tijd staan; nu de riviervaart over groote afstand stil staat, is eerlijk gezegd onze ellende groot.

Die iets zenden wil om onzen nood te verlichten, doet toch 't best te adresseeren aan de Pastorie te Pontianak".

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

Met betrekking op Oost-Indië noteeren we uit No. 6 van dit tijdschrift: De noorderarm van het eiland Celebes, van Paloe tot Bwool (met kaart), door R. Boonstra van Heerdt. — Een schrijven van Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, naar aanleiding van de bespreking door Dr. J. Sasse Azn van zijn werk „Anthropologische Untersuchungen über die Niasser". — Geen sneeuwbergen op Nieuw-Guinea! door J. J. Staal. (De schrijver critiseert een artikel van zekeren ingenieur H. Meier in Petermann's Miltteilungen, waarin deze thans nog durft te beweren, dat op Nieuw-Guinea geen sneeuwbergen zouden zijn). — J. J. Pannekoek van Rheden wijst op enkele onnauwkeurigheden op zeekaarten van Soembawa; G. P. Rouffaer in een naschrift op iets dergelijks bij een landkaart van dat eiland; het laatste stukje is nog al scherp. — Ten slotte eenige mededeelingen over de exploratie van Boeroe en van Nieuw-Guinea.

Indologenblad.

No. 3 van den zesden jaargang bevat eenige bijdragen, welke aandacht verdienen, n.l.: Het Japansche gevaar, door B. — Atjeh in vroeger dagen door J. J. ten S. (wordt vervolgd). — De stemming in een deel der Buitenbezittingen tijdens het begin van de Europeesche crisis. — Indisch Genootschap (overzicht der lezing van Mr. C. Th. van Deventer). — Is het gewenscht dat een ambtenaar B. B. kinderen heeft? Pro: Pundit Withchild. Contra: Prof. Pas d'Enfants.

Twee publicaties over West-Indië.

Over de kolonie Suriname, door Mr. D. Fock, Oud-Gouverneur van Suriname, enz. Baarn, Hollandia Drukkerij, (No. 10 van de serie geschriften, getiteld: Onze Koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick).

Rapport en advies omtrent de pensionneering van de ambtenaren en van de weduwen en weezen van ambtenaren in de West-Indische Koloniën Suriname en Curaçao, samengesteld door Dr. P. van Geer, wiskunstig adviseur van het Dep. van Koloniën. Tweede gedeelte. Kritiek van de bestaande regeling en voorstelling tot reorganisatie. ('s-Gravenhage, Drukkerij „Trio").

De Preanger-Regentschappen.

In No. 3 der Berichten van den Sint-Claverbond vangt Pastoor A. Kortenhorst aan met eene geïllustreerde beschrijving van „De Preanger-Regentschappen met de hoofdplaats Bandoeng". De schrijver bepaalt zich thans tot de oudere geschiedenis dezer streken, en ontleent daarbij zijn gegevens aan het beroemde boek van Dr. de Haan: „Priangan. De Preanger-Regentschappen onder het Ned. bestuur tot 1811".

De Indische Mercuur, No. 46.

Overzicht van de rietsieker-industrie in de verschillende landen van productie, gedurende de laatste vijf jaren, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het nieuwe kantoorgebouw Lindeteves—Stokvis te Amsterdam. — Plantersvereeniging Semarang—Kedoe. — Tijdelijke heffing van uitvoerrechten. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten (Landbouwproefstation te Suriname. Enz. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen. Zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Paläontologie van Timor.

„Paläontologie von Timor nebst kleineren Beiträgen zur Paläontologie einiger anderer Inseln des Oostindischen Archipels, Ergebnisse der Expeditionen G. A. F. Molengraaff, J. Wanner und F. Weber, herausgegeben von Joh. Wanner", is de titel van een groot werk, dat voor de geologie van Nederlandsch-Oost-Indië van veel gedwicht belooft te worden. Hierin toch zullen vrijwel alle in de laatste jaren op Timor verzamelde versteeningen worden beschreven, hetgeen alleen mogelijk is geworden, doordat het prachtige en rijke materiaal uit Nederland door Prof. Molengraaff tijdelijk ter beschikking van den hoogleeraar in Bonn is gesteld, om samen met de van Duitsche (en Zwitsersche) zijde bijeengebrachte fossielen te worden bewerkt.

De eerste, thans verschenen aflevering (Stuttgart, E. Schweizerbart), bevat een studie van dr. O. Welter over de boventriassische ammonieten en nautiliden van Timor. (Zie uitvoeriger de „N. R. Crt." van 21 Nov.).

Irrigatiewerken op Java.

De eerste (en eenige) aflevering der Verhandelingen van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, jaargang 1914, is getiteld: Beschrijving van eenige der belangrijkste irrigatiewerken op Java en van de daarmede verkregen resultaten. I. De werken ter bevloeiing van een deel der afdeeling Brebes (residentie Pekalongan) uit de Pemalie-rivier, door J. C. Voorduin, oud-hoofdingenieur bij den Waterstaat in Ned.-Indië. De beschrijving is verrijkt met kaarten, teekeningen en photo's.

Het ligt in de bedoeling van het Instituut van Ingenieurs, achtereenvolgens dergelijke overzichten te geven van de volgende irrigatiewerken. De Babakan- en Kaboejatanwerken; de Tjomal-Tjatjabanwerken; de Mariggiswerken; de Tangsiwerken; de Sampeanwerken; de Kedoengkandank- en Molekwerken; de bevloeiingswerken voor de districten Waroedjajeng en Kertosono; de Singomertowerken en de Bandjaranwerken.

Mededeelingen.

Van het Indisch Genootschap:

ALGEMEENE VERGADERING op *Maandag 30 November 1914*, des avonds te acht uur, in het lokaal van het Genootschap, van Galenstraat 14, Den Haag.

Onderwerp: *Hoe kunnen wij den landbouw in Suriname, en daarmede die kolonie, weder tot voorspoed brengen?* (Met lichtbeelden). In te leiden door den Heer J. Sibinga Mulder.

Namens het Bestuur,
Th. G. G. Valette, Secretaris.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Frederik Hendriklaan 155.**

Vijf Dames voor pianolessen.	Een Dame voor zanglessen.
Een Heer voor muzieklessen.	Eene Dame voor schrijf-, kopiëer- en vertaalwerk.
Een Dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.	Een Dame voor lessen in machineschrijven, stenographie en moderne talen.
Twee Dames voor teeken- en schilderlessen.	Een Dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken
Twee Dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.	Een Dame voor opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Eene Dame voor lessen in de Fransche taal.	Een Dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.
Vijf Dames als kinderjuffrouw naar Indië.	Twee Dames voor het waarnemen der huishouding,
Een Dame als hoofd der huishouding.	Een dame als Lectrische of Dame van Gezelschap.
Een dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.	Een Dame als Stenotypiste voor Indië.
Eene dame voor Paedagogische adviezen.	Drie heeren voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.
Eene Dame voor handwerklessen.	Een Dame voor het waarnemen der huishouding.
Drie Dames voor Vioollessen.	

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van „Oost en West", geen direct belanghebbende, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92,	"	Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
H. TH. KAL, Laan van Meerdervoort 239	's-Gravenhage,	Javaansch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Nachtegaalstraat 10,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.